

Чабан Н. А., здобувач кафедри теорії держави та права Національної академії внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ МОВЛЕННЯ ЮРИСТА

Спілкування – це обмін інформацією, передача інформації від однієї людини до іншої. Адже життя людини – це спілкування [1, с. 13]. Мова – це унікальне явище, засіб спілкування людей, вкрай важливий для життя. Вона визначає національний характер, інтелектуальні і естетичні інтереси, ділові якості, загальний розвиток особистості. Тож знати рідну мову – ознака культури й освіченості, священний обов'язок людини, а грамотно висловлюватися фаховою мовою – норма професійного спілкування.

Мова становить фундамент професіоналізму майбутніх юристів. Вона є базою здобуття фаху у вищому навчальному закладі і основним засобом подальшої професійної діяльності. У науковій літературі поряд із поняттям «професійне спілкування» [2, с. 9] часто використовується поняття «ділове спілкування» [3, с. 65], які вживаються як синоніми. Крім того, у психологічній літературі виділяють два типи спілкування – неформальне і формальне. Перше суб'єктивне, нерегламентоване, його мета й характер багато в чому визначаються особистими стосунками людей (мати – дитина, чоловік – дружина). Формальне обумовлене соціальними функціями людини, регламентоване за формою та за змістом (керівник – підлеглий). Ділове спілкування належить до формального типу, здійснюється відповідно певних правил і спрямоване на встановлення контактів і підтримку зв'язків між зацікавленими у спільній діяльності суб'єктами.

Юристи мають спілкуватися відповідно фаховому рівню і бути красномовними ораторами, бо слово адвоката, прокурора, судді – є словом закону. Тому воно має бути зрозумілим, а значить – грамотним, правильним і влучним. Красномовство юриста також має бути високоморальним та здатним до переконання – в цьому його сила. Стиль підбирається не на свій розсуд, а згідно з вимогами справи і часу. Він є простим та, водночас, таким, що дозволить володарювати над аудиторією.

Умінню виступати публічно потрібно наполегливо учитися, оволодівати і відшліфовувати прийоми ораторського мистецтва, добре вивчати мову, збагачувати професійну лексику.

Звісно, мова юриста – специфічна. Вона вирізняється вживанням словосполучень дієслівного типу, дієприслівникових і дієприкметникових зворотів, прямої мови, повторами професійної лексики. В юридичних текстах переважають складні поширені речення.

Водночас досвідчений оратор завжди надає перевагу коротким реченням під час виступу. Кожна нова думка вимагає нового речення і є переконливішою за довгі висловлювання.

Готуючи виступ, основну думку треба завжди висловлювати головним реченням, а не підрядним. При підготовці тексту виступу бажано обмежити вживання іншомовних слів, якщо є українські відповідники та, по можливості, не вживати маловідомої термінології. Такий виступ не сприймається слухачами, втомлює, свідчить про низький рівень того, хто виступає. Тому юрист-професіонал має правильно добирати слова, дотримуватися їх точного визначення і вживання, особливо коли йдеться про вживання термінів. Юрист завжди ретельно стежить за словом мовленим і писаним, тому важливим фактором також є дотримання морфологічних норм.

Оскільки мовна діяльність у професії юриста має велике значення, важливо, щоб вона була бездоганною і підкорялась правилу: це – професійна достеменність і мовна норма (нормативність). Ці два важливі компоненти взаємозв'язані, бо лише правдиве відображення і грамотне написання конкретних фактів створюють істинний документ, яким користуються і усно і на папері.

Мовну діяльність юриста можна також класифікувати як усну, письмову, внутрішню і зовнішню, діалогічну і монологічну, буденну і професійну, підготовлену і непідготовлену. Усне мовлення є основним інструментом спілкування, за допомогою якого здійснюється комунікативна і управлінська діяльність. Для усного мовлення важливо, щоб співрозмовники чули і бачили один одного. Письмова мова характеризується відсутністю співрозмовника і незалежністю від реальної обстановки. Юрист при підготовці різних документів (довідок, звітів, протоколів і т. п.) використовує

певні мовні засоби для вираження результатів свого мислення. Письмова мова повинна бути граматично правильно сформульована. Для ділових паперів письмова мова повинна бути обумовлена точними поняттями і відповідною термінологією. Юрист повинен добре володіти різними стилями державної мови. Внутрішня мова допомагає відтворенню у свідомості людей різних образів, що виражаються в поведінці людини. Працівник юридичної праці повинен обов'язково навчитися керувати своєю внутрішньою мовою. Зовнішня мова – може бути усною або письмовою. Різновидом усного мовлення є діалог. Семантика його залежить від того, як сприймається сказане співрозмовником. Одне і те ж слово, фраза можуть вимовлятися по-різному і означати наказ, прохання, дружнє зауваження, осуд, догану тощо.

У виступах перед аудиторією, читанні вголос, усному звіті юрист використовує також монологічне мовлення. Цей вид мовленнєвої діяльності отримав у юридичній практиці великого поширення.

Професійна діяльність юриста завжди вимагає попередньої роботи над змістом і формою майбутньої мовної комунікації. Але поряд цим потрібно передбачати імпровізацію, яка є одним із складних процесів творчого використання досвіду і без якої неможлива професійна дискусія.

Отже, якість правової професії вимагає глибокої професійної підготовки, бездоганного знання професійної мови, особливостей національної мови та вміння застосовувати мовні засоби на практиці.

Список використаних джерел

1. Корж А. В. Українська мова професійного спрямування : навч. посіб. / А. В. Корж. – Київ : Правова єдність, 2009. – 296 с.

2. Горбунова Н. В. Технология развития и саморазвития культуры профессионально-делового общения студентов в процессе обучения в вузе (общепедагогический аспект) : автореф. дис. ... канд. пед. наук / Н. В. Горбунова. – Саратов, 1999. – 20 с.

3. Власов Л. В. Деловое общение / Л. В. Власов, В. К. Сементовская. – Ленинград : Лениздат, 1980. – 265 с.